

Vlucht in de verbeelding

Wanneer zijn we nu eigenlijk echt helemaal onszelf? Spelen we niet allemaal een rol in het leven? En hoe zit dat dan met toneelspelers? Wat voor ingewikkelde dubbelrollen vertolken zij? Regisseur Ivo van Hove combineert bij Toneelgroep Amsterdam twee werken van Ingmar Bergman. Hij smelt *Na de repetitie* en *Persona* samen tot een avond toneel waarin een spel wordt gespeeld met de verbeelding, de magie van het theater wordt aangeraakt en de angst om het echte leven te leven wordt aangestipt.

In *Na de repetitie* zien we hoe toneelregisseur Hendrik Vogler zich fanatiek op zijn werk stort (hij regisseert voor de zoveelste keer *Droomspel* van Strindberg - hoe symbolisch!) en het echte leven volledig probeert buiten te sluiten. Wat zijn acteurs buiten het repetitielokaal uitspoken, daar heeft hij geen boodschap aan. Maar hoe hard hij ook zijn best doet, het lukt hem niet om de realiteit helemaal buiten de deur te houden. De ouderdom knaagt aan hem en het verleidingsspel met de jonge actrice Anna roept pijnlijke herinneringen op aan haar moeder Rachel, een actrice waar hij ooit een gepassioneerde, onstuimige verhouding mee had. Zal de geschiedenis zich herhalen?

Toneel dat gaat over toneel maken, het blijft riskant. Ook *Na de repetitie* maakt zich schuldig aan dat navelstaren, maar doordat de spelers hun spel werkelijk tot op de milli-

meter beheersen, wordt het haast hyperrealistisch en zo ontstaat er een soort inhoudelijk Droste-effect. Het preciewerk van Gijs Scholten van Aschat (Hendrik), het mooie tegenspel van Karina Smulders (Anna) en een trefzekere Marieke Heebink (Rachel) maken er alsnog een zeer aantrekkelijk, gelaagd geheel van.

Diezelfde acteurs, aangevuld met Frieda Pittoors, spelen ook *Persona*. De actrice Elisabeth Vogler (opnieuw een ijzersterke Heebink) deelt niet alleen haar achternaam met Hendrik. Ook zij lijkt op het toneel altijd een veilig heenkomen te hebben gevonden. Het gaat mis wanneer ze ook buiten de bühne aan de verwachtingen van anderen wil voldoen. Eigenlijk wil ze geen kind, maar het zou het zorgvuldig opgebouwde perfecte plaatje compleet maken. Het krijgen van een baby is echter zoiets oer, daar is geen masker tegen bestand. En dus zoekt ze uiteindelijk haar toevlucht in stilzwijgen.

Tegenover het realistisch aandoende *Na de repetitie*, is *Persona* juist zeer gestileerd, met een overweldigend toneelbeeld van Jan Versweyveld. Het begint in dezelfde ruimte als die van *Na de repetitie*, alleen is dat nu geen repetitielokaal meer, maar een kille ziekenhuiskamer. Tot de muren wegklappen en er een eiland te midden van water ontstaat waar Elisabeth samen met haar verpleegster Alma (minder onschuldig dan ze

lijkt) haar weg naar het echte leven probeert terug te vinden. Daar, blootgesteld aan de elementen en elkaar, confronteert Alma haar patiënt uiteindelijk in een heftige scène met de oorzaak van haar zwijgen.

Door de raakvlakken en verbintenissen tussen *Na de repetitie* en *Persona* op het gebied van de spelers, de personages en de thema's veel los te maken. Hij rommelt met je hoofd, speelt met de realiteit en de verbeelding, brengt een ode aan het theater en laat zien hoe kunst troost kan bieden. Kortom: *Na de repetitie/Persona* is een tweeluik dat je pakt.

Esther Kleuver

Speellijst: www.toneelgroepamsterdam.nl

★★★★☆

Bergman-tweeluik bij Toneelgroep Amsterdam

• *Karina Smulders en Marieke Heebink in 'Persona', de tweede helft van een / indrukwekkend Bergman-tweeluik.*

FOTO: JAN
VERSWEYVELD